

Een verre plek: de westkust van Roteh, Indonesië

Fig. 1. Strand en strandrif bij Nemberala, met in de verte wiuerverzamelaars. Foto Frank de Graaf.

Frank de Graaf

Summary

In 2011 the author visited the isle of Roteh, the southernmost Indonesian island in the Sea of Timor. Shells were collected on sandy beaches and rocky shores. About 80 species collected are listed. Remarkable was a locally restricted population of *Tectarius tectumpersicum* (Linnaeus, 1758).

Op weg

Juli 2011 belandde ik via Kupang, een grote havenstad op West-Timor, met de snelboot (de Bahari Express) na twee uur varen in Baa, op het eiland Roteh, het zuidelijkste eiland in de Timor-zee. Met een groep surfers arriveerde ik in het dorpje

Fig. 2. Vondst van Nemberala: *Mancinella armerigera* met heremietkreeft. Foto Frank de Graaf.

Nemberala aan de westkust, waar het hotel 'Anughera' ('zegening') in bijna alles voorzag. Alleen Bir Bintang (het lokale bier) en een huurmotor waren niet inbegrepen! Strand en een breed strandrif nodigden me uit en tussen de wiuerverzamelaars, speervissers op octopus, enkele varkens en vogels op zoek naar buit, speurde ik strand en rif af (fig. 1, 2).

In de dagen erna zwierf ik met een gammele motor de westkust af en vond ik twee of drie km zuidelijker een rotsachtige baai en een lang strand bij de kampung Tanggoeing (een dorp achter de strandwal) met cocos-, rijst- en veeboeren.

Schelpen verzamelen

In de prachtige, kleine baai heb ik alles afgeschuimd en heb ik ook de scherpe rotsen beklommen, waar ik verrast werd door een populatie *Tectarius tectumpersicum*, die als vetplantjes in holletjes hoog boven de hoogwaterlijn koelere uren afwachten (fig. 3). De rotsen waren gloeiend heet! Het rif leverde wat kleine mollusken op, en bij de rotsen lagen resten van een visersmaaltje van *Tectus niloticus*. Bijna alle mollusken worden ter plaatse opgegeten want de bevolking is tamelijk arm. Ook vond ik hier een verweerde *Tectarius pagodus*, maar levend heb ik die nergens kunnen vinden.

Na de baai volgt het lange zandstrand van Tanggoeing met een

Fig. 3. *Tectarius tectumpersicum* bovenin de spatzone op de rotsen in M'Bola. Foto Frank de Graaf.

brede aanspoelijn met veelal grote schelpen, waarin veel *Tonna*'s, enkele Cassidae, en bivalven. De schoolkinderen (die overal opduiken) hielpen vrolijk mee met zoeken, het was een delicate klus om het kaf van het koren te scheiden zonder de kinderen teleur te stellen. Veel van wat ze aandroegen was verweerd of kapot, maar twee zakken waren gauw gevuld met interessant materiaal (fig. 4).

Op de zuidwestpunt van het eiland, na veel diepe gaten en een paar heikele rivieroversteken (de bruggetjes van bomen waren nauwelijks berijdbaar met een motortje) kwam ik bij M'Bola, waar een deels levend strandrif met een verlaten toeristenoord me nog een mooie glibberpartij opleverde, terwijl een speer- visser vrolijk op blote voeten over het rif dartelde. Een vredige

Fig. 4. Schoolkinderen op het strand van Tanggoeing. Foto Frank de Graaf.

Fig. 5. Rif in M'Bola. Foto Frank de Graaf.

avond. Hier vond ik enkele levende mollusken, prachtige anemonen en veel krabben (fig. 5, 6).

Mijn voorgalerijtje lag al gauw vol met gereinigde schelpen, wat uiteindelijk een gevulde, goed-beritste Garuda-tas als extra bagage opleverde. In Makassar op de luchthaven liet ik die met mijn zware rugzak achter, om daarna nog Ambon aan te doen. De mevrouw van het bagagedepot die ook op de schoenen van de gelovigen moest letten (op luchthavens is de gebedsruimte voor moslims vaak naast het bagagedepot) zal zich afgevraagd hebben welke schoenen zo vreemd roken...maar een footje vermag veel.

Tot slot

Roteh-Barat (West-Roteh) is een rustige, prachtige omgeving waar de weinige toeristen al gauw uit het zicht zijn. En, zoals in heel Indonesië, is de bevolking vriendelijk en behulpzaam; ik heb er mijn hart aan verloren.

De lijst van soorten is lang en uit mijn collectie gedestilleerd op vindplaats; levend of leeg (tabel 1). Determinaties zijn soms bij benadering, deels gecontroleerd en de namen zoveel mogelijk in overeenstemming met WoRMS. Fouten zullen er wel inzitten, dus jullie zijn welkom om kritiek te leveren.

Fig. 6. Rif in M'Bola. Foto Frank de Graaf.

Familie	Soort	N	T	M	L	Familie	Soort	N	T	M	L
Fissurellidae	<i>Montfortista panhi</i> (Quoy & Gaimard, 1834)		x			Cerithiidae	<i>Rhinoclavus sinensis</i> (Gmelin, 1791)		x		
Fissurellidae	<i>Variemarginula punctata</i> (A. Adams, 1852)		x			Dialidae	<i>Diala semistriata</i> (Philippi, 1849)				x
Lottiidae	<i>Patelloida pygmaea</i> (Dunker, 1860)		x			Vermetidae	<i>Serpulorbis</i> spec.				x
Lottiidae	<i>Patelloida saccharina</i> (Linnaeus, 1758)	x			ja	Strombidae	<i>Canarium labiatum</i> (Röding, 1798)				x
Patellidae	<i>Scutellastra flexuosa</i> (Quoy & Gaimard, 1834)		x			Strombidae	<i>Canarium microureus</i> Kira, 1959				x
Trochidae	<i>Monodonta canalifera</i> Lamarck, 1816		x			Hipponicidae	<i>Antisabia foliacea</i> (Quoy & Gaimard, 1835)				x
Trochidae	<i>Pseudostomatella decolorata</i> (Gould, 1848)		x			Hipponicidae	<i>Cheilea</i> cf. <i>scutulium</i> (Reeve, 1858)		x		
Turbinidae	<i>Lunella cinerea</i> (Born, 1778)		x			Hipponicidae	<i>Pilosabia trigona</i> (Gmelin, 1791)				x
Phasianellidae	<i>Phasianella solida</i> (Born, 1778)	x	x			Hipponicidae	<i>Sabia conica</i> (Schumacher, 1817)			x	ja
Chilodontidae	<i>Herpetopoma atrata</i> (Gmelin, 1791)	x	x			Cypraeidae	<i>Eclogavena quadrimaculata</i> (Gray, 1824)		x		
Neritidae	<i>Neripteron bensoni</i> (Récluz, 1850)		x			Cypraeidae	<i>Erosaria helvola</i> (Linnaeus, 1758)				x
Neritidae	<i>Nerita insculpta</i> Récluz, 1841		x			Cypraeidae	<i>Erronea erronea</i> (Linnaeus, 1758)	x	x		
Neritidae	<i>Nerita patula</i> Récluz, 1841		x			Cypraeidae	<i>Lyncina vitellus</i> (Linnaeus, 1758)		x		
Neritidae	<i>Nerita plicata</i> Linnaeus, 1758	x			ja	Cypraeidae	<i>Monetaria annulus</i> (Linnaeus, 1758)	x			ja
Neritidae	<i>Nerita polita</i> Linnaeus, 1758	x				Cypraeidae	<i>Monetaria moneta</i> (Linnaeus, 1758)	x			ja
Neritidae	<i>Nerita signata</i> Lamarck, 1822	x			ja	Cypraeidae	<i>Palmadusta asellus</i> (Linnaeus, 1758)		x		
Neritidae	<i>Nerita trifasciata</i> Le Guillou, 1841	x				Triviidae	<i>Trivirostra</i> cf. <i>oryza</i> (Lamarck, 1810)		x		
Olividae	<i>Oliva caerulea</i> (Röding, 1798)		x			Naticidae	<i>Mammilla simiae</i> (Deshayes, 1838)		x		
Olividae	<i>Oliva elegans</i> Lamarck, 1811		x			Naticidae	<i>Naticarius</i> cf. <i>manceli</i> (Jousseau, 1874)		x		
Olividae	<i>Oliva sericea</i> (Röding, 1798)		x			Naticidae	<i>Notocochlis gualteriana</i> (Récluz, 1844)	x	x		
Littorinidae	<i>Echinolittorina wallaceana</i> Reid, 2007	x			ja	Naticidae	<i>Polinices mammilla</i> (Linnaeus, 1758)		x		
Littorinidae	<i>Littoraria intermedia</i> (Philippi, 1846)	x	x		ja	Tonnidae	<i>Tonna canaliculata</i> (Linnaeus, 1758)				x
Littorinidae	<i>Tectarius pagodus</i> (Linnaeus, 1758)		x			Tonnidae	<i>Tonna perdix</i> (Linnaeus, 1758)				x
Littorinidae	<i>Tectarius tectumpersicum</i> (Linnaeus, 1758)		x		ja	Bursidae	<i>Bursa tuberosissima</i> (Reeve, 1844)				x
Strombidae	<i>Canarium mutabile</i> (Swainson, 1821)	x	x			Triphoridae	<i>Nanophora triticea</i> (Pease, 1861)				x
Strombidae	<i>Conomurex luhuanus</i> (Linnaeus, 1758)	x				Muricidae	<i>Drupa morum</i> Röding, 1798				x ja
Strombidae	<i>Euprotomus auridiana</i> (Linnaeus, 1758)	x				Muricidae	<i>Drupella margariticola</i> (Born, 1798)		x		
Strombidae	<i>Lambis lambis</i> (Linnaeus, 1758)	x				Muricidae	<i>Mancinella armigera</i> Link, 1807		x		
Truncatellidae	<i>Truncatella guerini</i> A. & J. Villa, 1841	x				Muricidae	<i>Muricodrupa fiscella</i> (Gmelin, 1791)		x		
Zebinidae	<i>Zebina tridentata</i> (Michaud, 1830)		x			Muricidae	<i>Reishia bitubercularis</i> (Lamarck, 1822)		x		
Rissoinidae	<i>Apataxia</i> cf. <i>balteata</i> (Pease, 1869)		x			Muricidae	<i>Thalessa aculeata</i> (Deshayes & Milne-Edwards, 1844)	x			ja
Planaxidae	<i>Planaxis sulcatus</i> (Born, 1798)	x			ja	Buccinidae	<i>Engina mendicaria</i> (Linnaeus, 1758)		x		ja
Cerithiidae	<i>Bittium glareosum</i> Gould, 1861		x			Columbellidae	<i>Euplica scripta</i> (Linnaeus, 1758)				x
Cerithiidae	<i>Cerithium punctatum</i> Bruguière, 1792		x			Columbellidae	<i>Pardalinops testudinaria</i> (Link, 1807)				x
Cerithiidae	<i>Cerithium rostratum</i> A. Adams in Sowerby II, 1855		x			Columbellidae	<i>Pictocolumbella ocellata</i> (Link, 1807)		x		ja
Cerithiidae	<i>Cerithium zonatum</i> (Wood, 1828)	x				Columbellidae	<i>Zafra</i> cf. <i>troglyodytes</i> (Souverbie in Souverbie & Montrouzier, 1866)		x		
Cerithiidae	<i>Cerithium nesioticum</i> Pilsbry & Vanatta, 1906	x				Nassariidae	<i>Nassarius acuticostus</i> (Montrouzier in Souverbie & Montrouzier, 1864)		x		
Cerithiidae	<i>Clypeomorus admirabilis</i> Houbriek, 1985	x				Nassariidae	<i>Nassarius arcularia</i> (Linnaeus, 1758)		x		
Cerithiidae	<i>Clypeomorus bifasciata</i> (Sowerby II, 1855)	x				Nassariidae	<i>Nassarius callospira</i> (A. Adams, 1852)		x		
Cerithiidae	<i>Clypeomorus purpurastoma</i> Houbriek, 1985	x				Nassariidae	<i>Nassarius horridus</i> (Dunker, 1847)		x		
						Nassariidae	<i>Nassarius semisulcatus</i> Hombron & Jacquinot, 1848		x	x	

Familie	Soort	N	T	M	L	Familie	Soort	N	T	M	L
Nassariidae	<i>Nassarius venustus</i> (Dunker, 1847)	x				Carditidae	<i>Cardita variegata</i> Bruguière, 1792	x			
Fascioliariidae	<i>Latirolagena smaragdulus</i> (Linnaeus, 1758)			x	ja	Carditidae	<i>Cardites canaliculatus</i> (Reeve, 1843)	x			
Fascioliariidae	<i>Peristernia ustulata</i> (Reeve, 1847)	x	x			Chamidae	<i>Chama cf. ambigua</i> Lischke, 1870	x			ja
Volutidae	<i>Cymbiola vespertilio</i> (Linnaeus, 1758)	x				Mactridae	<i>Mactra maculata</i> Gmelin, 1791	x			
Costellariidae	<i>Vexillum pisolinum</i> (Lamarck, 1811)	x				Tellinidae	<i>Pinguitellina cycladiformis</i> (Hanley, 1844)	x			
Mitridae	<i>Mitra pediculus</i> Lamarck, 1811	x				Tellinidae	<i>Scutarcopagia palatum</i> (Linnaeus, 1758)	x			
Mitridae	<i>Mitra retusa</i> Lamarck, 1811	x	x			Veneridae	<i>Dosinia cf. histrio</i> (Gmelin, 1791)	x			
Cancellariidae	<i>Tritonoharpa antiquata</i> (Hinds in Reeve, 1844)	x				Veneridae	<i>Gafrarium dispar</i> (Holten, 1802)	x			
Conidae	<i>Conus capitaneus</i> Linnaeus, 1758	x				Veneridae	<i>Gafrarium pectinatum</i> (Linnaeus, 1758)	x			
Conidae	<i>Conus cf. taenuistriatus</i> Sowerby II, 1858	x				Veneridae	<i>Globivenus toreuma</i> (Gould, 1850)	x			
Conidae	<i>Conus ebraeus</i> Linnaeus, 1758	x			ja	Veneridae	<i>Pitar subpellucidus</i> (Sowerby II, 1851)	x			
Conidae	<i>Conus ferrugineus</i> Hwass in Bruguière, 1792	x				Veneridae	<i>Ruditapes cf. aspersa</i> (Quoy & Gaimard, 1835)	x			
Conidae	<i>Conus pulicarius</i> Hwass in Bruguière, 1792	x									
Terebridae	<i>Impagus hecticus</i> (Linnaeus, 1758)	x									
Aplustridae	<i>Hydatina physis</i> (Linnaeus, 1758)	x									
Bullidae	<i>Bulla vernicosa</i> Gould, 1859	x									
Haminoeidae	<i>Aliculastrum cylindricum</i> (Helbling, 1779)	x									
Retusidae	<i>Truncateocina cf. coarctata</i> (A. Adams, 1852)	x									
Ranellidae	<i>Cymatium nicobaricum</i> (Röding, 1798)	x									
Ellobiidae	<i>Melampus cf. flavus</i> (Gmelin, 1791)	x									
Siphonariidae	<i>Siphonaria cf. pisangensis</i> Hubendick, 1947	x									
Siphonariidae	<i>Siphonaria laciniosa</i> (Linnaeus, 1758)	x									
Arcidae	<i>Barbatia amygdalumtostum</i> (Röding, 1798)	x									
Arcidae	<i>Barbatia trapezina</i> (Lamarck, 1819)	x									
Glycymerididae	<i>Tucetona petunculus</i> (Linnaeus, 1758)	x									
Mytilidae	<i>Modiolus auriculatus</i> (Krauss, 1848)	x									
Mytilidae	<i>Modiolus cf. kurilensis</i> Bernard, 1983	x									
Pteriidae	<i>Pinctada margaritifera</i> (Linnaeus, 1758)	x									
Ostreidae	<i>Saccostrea scyphophilla</i> (Peron & Lesueur, 1807)	x			ja						
Spondylidae	<i>Spondylus cf. anacanthus</i> Mawe, 1823	x									
Spondylidae	<i>Spondylus cf. regius</i> Linnaeus, 1758	x									
Spondylidae	<i>Spondylus multisetosus</i> Reeve, 1856	x									
Spondylidae	<i>Spondylus spinosus</i> Schreibers, 1793	x									
Lucinidae	<i>Anodontia cf. edentula</i> (Linnaeus, 1758)	x									
Lucinidae	<i>Codakia cf. interrupta</i> (Lamarck, 1818)	x									
Lucinidae	<i>Codakia punctata</i> (Linnaeus, 1758)	x									
Lucinidae	<i>Fimbria fimbriata</i> (Linnaeus, 1758)	x									
Lucinidae	<i>Pegophysema bialata</i> (Pilsbry, 1895)	x									

Tabel 1. Lijst van soorten verzameld in juli 2011 op het eiland Roteh. N = Nemberala, T = Tanggoeing, M = M'Bola; L = levend.

Dankwoord

Mijn dank aan Jeroen Goud, Rob Vink en Gerard Majoor voor het verbeteren van deze bijdrage.

Geraadpleegde bronnen

- ABBOTT, R.T. The family of Cerithiidae in the Indo-Pacific, Part 1: Genera *Rhinoclavis*, *Pseudovertagus* and *Clavocerithium*. – Greenville, Delaware.
- CERNOHORSKY W.O., 1984. Systematics of the family Nassariidae. – Auckland Institute and Museum.
- HUBER, M., 2010 & 2011. Compendium Bivalves. In: Monographs of marine mollusca. Twee delen. – Conchbooks, Hackenheim.
- HOUBRICK R.S., 1985. Genus *Chypeomorus* Jousseaume (Cerithiidae: Prosobranchia). – Smithsonian contributions to zoology 403.
- HOUBRICK R.S., 1992. Genus *Cerithium* Bruguiere in the Indo-Pacific (Cerithiidae; Prosobranchia). – Smithsonian contributions to zoology 501.
- LORENZ, F. & A. HUBERT, 2000. A guide to worldwide cowries. – Conchbooks, Hackenheim.
- OKUTANI, T., 2000 (ed.). Marine mollusks in Japan. – Tokai University Press.
- POPPE G.T., 2008-2011. Philippine marine molluscs. Vier delen. – Conchbooks, Hackenheim.
- TURSCH, B. & D. GREIFENEDER, 2001. Oliva shells, the genus *Oliva* and the species problem. – Bosque-BMT, Costa Rica.
- ROBIN, A. & J-C. MARTIN, 2004. Mitridae et Costellariidae. – Xenophora 107: 19-22.
- WoRMS. World register of marine species. www.marinespecies.org. Geraadpleegd 11-07-2016.

Adres van de auteur
fdegraaf7@gmail.com